

PLAN DZIAŁANIA KT 216 ds. Odpadów

STRESZCZENIE

Komitet Techniczny nr 216 ds. Odpadów, podobnie jak inne Komitety Techniczne, został powołany w ramach Polskiego Komitetu Normalizacyjnego. Zadaniem Komitetu jest prowadzenie działalności normalizacyjnej w ścisłej współpracy z Europejskim Komitetem Normalizacyjnym (CEN), poprzez aktywne uczestnictwo krajowych ekspertów w opracowywaniu Norm Europejskich w zakresie kompetencji Komitetu oraz ich wdrażanie do norm krajowych. Ma to na celu przede wszystkim zapewnienie zgodnego z normami europejskimi gospodarowania odpadami w sposób bezpieczny dla środowiska, a tym samym spełnianie wymagań europejskiego prawa ochrony środowiska i Dyrektywy ws. odpadów oraz odpowiedników krajowych tych dokumentów prawnych. Zakres działalności KT nr 216 zasadniczo pokrywa się z zakresem działalności Komitetu Technicznego CEN/TC 292 Characterization of waste (Charakteryzowanie odpadów) i obejmuje normalizację procedur określania charakterystyki odpadów i ich interakcji ze środowiskiem, w tym:

- procedur pobierania próbek odpadów,
- wstępnego przygotowania próbek,
- metod oznaczania całkowitej zawartości składników,
- metod określenia wymywalności składników,
- analizy odpadów; metod i procedur oznaczania wybranych parametrów,
- określania parametrów ekotoksyczności,
- odpowiedniej terminologii.

Z zakresu działania Komitetu są wyłączone:

- odpady radioaktywne,
- gazy odlotowe,
- ścieki,
- materiały wybuchowe,
- szkielety zwierzęce.

Ponadto z zakresu prac Komitetu wyłączone jest również:

- ustalanie wartości granicznych,
- opracowywanie specyfikacji dla produktów i procesów.

Działania KT nr 216 są zasadniczo ukierunkowane na implementację w kraju Norm Europejskich opracowywanych przez CEN/TC 292 *Characterization of waste*, po ich zatwierdzeniu na wszystkich szczeblach. W ramach działań tzw. horyzontalnych CEN/TC 292 współpracuje m.in. z CEN/TC 400 *Sludge, treated biowaste and soil* (Osady ściekowe, uzdatnione bioodpady oraz gleba) i w tym zakresie tematyka CEN/TC 400 znajduje się również w obszarze zainteresowania KT nr 216.

Działalność na polu normalizacji europejskiej i implementacja w kraju Norm Europejskich z zakresu charakteryzowania odpadów jest podstawą rozwiązywania problemów związanych z określeniem ich oddziaływania na środowisko oraz opracowywania metod gospodarki odpadami minimalizujących ten wpływ. Stosowanie jednolitych europejskich

standardowych metod i procedur w zakresie charakteryzowania odpadów będzie sprzyjać zapewnieniu bezpieczeństwa środowiskowego i zrównoważonego rozwoju w obszarach związanych z gospodarowaniem różnego rodzaju odpadami, w tym ich recyklingu i składowania. Rynek związany z wytwarzaniem i utylizacją odpadów obejmuje praktycznie wszystkie przedsiębiorstwa produkcyjne, od największych do średnich i małych wytwórców oraz gospodarkę komunalną, a różnorodność odpadów jest ogromna.

Prace normalizacyjne związane z charakteryzowaniem odpadów są ukierunkowane na przyczynianie się do polepszenia bezpieczeństwa środowiskowego gospodarowania odpadami i wspieranie rozwoju metod recyklingu i składowania zapewniających zrównoważony rozwój w tym obszarze, w kraju gdzie obecnie w wielu dziedzinach występują poważne braki w porównaniu z wiodącymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.

Rozwój normalizacji metod badań i analiz zapewni laboratoriom wykonującym badania odpadów prowadzenie prac na odpowiednim poziomie oraz za pomocą odpowiednich narzędzi, co warunkuje porównywalność informacji na obszarze Unii Europejskiej, jak również będzie sprzyjać polepszeniu jakości ocen oddziaływania na środowisko, stanowiących istotny czynnik decyzyjny w przypadku nowych inwestycji, prac modernizacyjnych oraz istniejących przedsiębiorstw, jednocześnie zwiększając bezpieczeństwo środowiskowe gospodarowania odpadami w kraju.

1 ŚRODOWISKO BIZNESOWE KT

1.1 Opis środowiska biznesowego

Na działalność gospodarczą objętą zakresem KT znaczący wpływ mają następujące uwarunkowania polityczne, gospodarcze, techniczne, prawne, społeczne i/lub aspekty regionalne/międzynarodowe:

Uwarunkowania gospodarcze/społeczne

Wytwarzanie odpadów występuje praktycznie w każdym przedsiębiorstwie oraz w gospodarce komunalnej, natomiast utylizacją (recyklingiem) odpadów zajmuje się w Polsce znacząca ilość małych i średnich przedsiębiorstw reprezentujących głównie sektor prywatny.

W przedsiębiorstwach generujących odpady, reprezentujących zarówno sektor państwowy, prywatny, jak i kapitał mieszany, gospodarka odpadami stanowi znaczącą pozycję w kosztach wytwarzania produktów. Natomiast małe i średnie przedsiębiorstwa świadczące usługi w zakresie prac analitycznych do celów monitoringowych lub wykonywania ocen oddziaływania na środowisko są w znacznym stopniu zależne od stanu normalizacji i zakresu certyfikowanych prac analitycznych objętych normalizacją, wykonywanych przez te przedsiębiorstwa.

W działaniach przedsiębiorstw wytwarzających odpady występuje wyraźny konflikt interesów: z jednej strony jako przedsiębiorstwa znajdujące się w obszarze ustawodawstwa unijnego są one zobowiązane do spełniania wymagań UE w zakresie ochrony środowiska, w tym bezpiecznego dla środowiska i zrównoważonego gospodarowania odpadami, co związane jest ze stosowaniem odpowiednich norm unijnych, z drugiej strony bezpieczne dla środowiska gospodarowanie odpadami z reguły wiąże się z wyższymi kosztami produkcji, co obniża konkurencyjność

przedsiębiorstw. Podobnie małe i średnie firmy świadczące usługi w zakresie monitoringu, ocen oddziaływania na środowisko oraz przetwarzania odpadów w większości nie są zainteresowane wprowadzeniem nowych norm, które zazwyczaj wymagają nowej akredytacji, bardziej skomplikowanej procedury analitycznej, aparatury badawczej i raportów z badań. Również w tym przypadku obserwuje się konflikt interesów podobny do tego, jaki występuje w dużych przedsiębiorstwach. Nowe normy wpływają na pogorszenie stanu finansowego małych i średnich przedsiębiorstw poprzez konieczność wykonywania droższych prac analitycznych, a w szeregu przypadków wręcz uniemożliwiają ich dalsze funkcjonowanie.

W podsumowaniu można stwierdzić, że nowe normy zaostrzają kryteria związane z ochroną środowiska i zrównoważonym rozwojem. Oddziałuje to dodatnio na stan środowiska, lecz nie wpływa na jakość produkcji przedsiębiorstw produkcyjnych generujących odpady, a wręcz może podwyższać koszty produkcji, a tym samym wpływać ujemnie na konkurencyjność produkcji. W przypadku przedsiębiorstw usługowych (z reguły są to małe i średnie przedsiębiorstwa) wprowadzenie nowych norm zaostrza kryteria w zakresie usług związanych z ochroną środowiska i wymaga podwyższenia jakości tych usług. Skutkiem tego jest uniemożliwienie funkcjonowania wielu małych przedsiębiorstw oraz znaczące podwyższenie kosztów usług i obniżenie zysków przedsiębiorstw pozostających na rynku.

Uwarunkowania prawne/międzynarodowe

Wśród instytucji publicznych, w zakresie bezpiecznej dla środowiska gospodarki odpadami:

- główne miejsce zajmuje Ministerstwo Środowiska, odpowiedzialne między innymi za:
 - (i) realizację polityki ekologicznej państwa w zakresie bezpiecznej dla środowiska gospodarki odpadami zgodnej z polityką Unii Europejskiej poprzez odpowiednie rozporządzenia oraz plany,
 - (ii) koordynację opracowywania i realizacji zharmonizowanych planów gospodarki odpadami na wszystkich szczeblach administracyjnych,
 - (iii) nadzór nad realizacją planów gospodarki odpadami w sposób bezpieczny dla środowiska na wszystkich szczeblach administracyjnych,
 - (iv) prowadzenie postępowań administracyjnych w sprawie bezpiecznego dla środowiska gospodarowania odpadami,
 - (v) opiniowanie norm w zakresie ochrony środowiska, w tym norm związanych z gospodarką odpadami,
 - (vi) wymuszanie stałej kontroli oddziaływania generowanych odpadów na środowisko poprzez odpowiednie rozporządzenia,
 - (vii) wskazywanie, za pomocą odpowiednich rozporządzeń, określonych norm jako zalecanych do stosowania.
- podmiotem odpowiedzialnym za kontrolę prawidłowości działań w zakresie ochrony środowiska, w tym również bezpiecznej dla środowiska gospodarki odpadami jest również Inspekcja Ochrony Środowiska.

Przestrzeganie wymagań w zakresie ochrony środowiska, a przede wszystkim dyrektyw unijnych mających moc prawną na obszarze wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej, znajduje się w gestii departamentu unijnego DG/Environment i skutkuje

surowymi restrykcjami w stosunku do państw naruszających prawo UE w zakresie ochrony środowiska.

Opracowane w KT 216 projekty norm opiniuje Ministerstwo Środowiska, Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwo Gospodarki, Inspekcja Ochrony Środowiska oraz Inspekcja Sanitarno-Epidemiologiczna.

W zakresie aspektów środowiskowych gospodarki odpadami przed wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej istniała znacząca luka w normalizacji krajowej. Normy były nieliczne i w znacznej części nie odzwierciedlały istniejącego stanu wiedzy. Również stan Norm Europejskich wykazywał istotne braki i rozbieżności w tym zakresie w poszczególnych krajach członkowskich, które się jeszcze pogłębiły po przyjęciu do UE kolejnych krajów. Spowodowało to konieczność intensywnych prac nad opracowaniem nowych Norm Europejskich oraz aktualizacją norm istniejących. Obecnie prace te prowadzone są ciągle w CEN/TC 292. Uczestnictwo w pracach Komitetu może odbywać się:

- (i) poprzez bezpośrednią pracę nad określonymi normami w grupach roboczych (WG – Working Group),
- (ii) poprzez uczestnictwo w posiedzeniach Komitetu (1-2 razy w roku) gdzie odbywają się dyskusje nad postępem w opracowywaniu poszczególnych norm oraz istnieje możliwość zgłoszenia uwag i udziału w dyskusji nad normą na etapie jej opracowywania,
- (iii) zgłoszenia uwag do projektu normy przy jej opiniowaniu przez Komitety poszczególnych krajów. Największy wpływ na kształt i treść norm mają przedstawiciele komitetów krajowych uczestniczący w pracach grup roboczych oraz posiedzeniach Komitetu CEN.

Po zatwierdzeniu normy i przyjęciu jej jako Polskiej Normy, następnym etapem jest jej przybliżenie do odbiorców, tj. odpowiednich laboratoriów analitycznych, poprzez tłumaczenie jej na język polski, weryfikację, opiniowanie i zatwierdzenie na szczeblu krajowym. Wymaga to znaczącego nakładu pracy i kosztów.

Uwarunkowania techniczne

Normy na metody badań opracowywane przez KT 216 ds. Odpadów są niezbędne podczas prac badawczych i analitycznych dotyczących charakteryzowania odpadów pod względem oddziaływania na środowisko i powinny być stosowane przez laboratoria Wojewódzkich Inspektoratów Ochrony Środowiska, Wojewódzkich Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych, laboratoria instytucji badawczych oraz laboratoria prywatne i przyzakładowe prowadzące monitoring środowiska wokół składowisk odpadów oraz prace analityczne w zakresie charakteryzowania odpadów, jako niezbędne w celu gromadzenia danych do wykonania oceny oddziaływania na środowisko. Laboratoria te powinny spełniać wymagania akredytacyjne określone między innymi w PN-EN ISO/IEC 17025:2005 *Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących*. Zawiera ona wymagania ogólne dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych, które chcą wykazać, że działają zgodnie z systemem jakości, są kompetentne merytorycznie i są zdolne do uzyskiwania miarodajnych wyników.

Aspekty normatywne

Komitet Techniczny nr 216 ds. Odpadów współpracuje z lustrzanym komitetem CEN/TC 292 *Characterization of waste* oraz komitetem typu horyzontalnego CEN/TC 400 *Sludge, treated biowaste and soil* w zakresie opracowywania Norm Europejskich.

Prowadzi on aktywną działalność w zakresie normalizacji dotyczącej charakteryzowania odpadów, w tym:

- od 2004 roku w ramach tematyki KT 216 zatwierdzono 17 Polskich Norm tłumaczonych na język polski oraz uznano 17 norm w języku oryginału,
- program prac normalizacyjnych na rok 2015 obejmuje 7 tematów normalizacyjnych prPN-prEN, z przewidywanym terminem publikacji w 2015–2016 roku,
- obecna przewodnicząca KT 216 bierze udział, jako ekspert, we wszystkich posiedzeniach CEN/TC 292 "*Characterization of waste*" od 1998 roku. Dotychczas odbyło się 29 posiedzeń, w tym od roku 2008 – 7 posiedzeń (2008-06-09/10 Berlin, Niemcy, 2009-06-14/15 Bratysława, Republika Słowacka, 2010-06-10 Bruksela, Belgia, 2011-06-15 Haga, Holandia, 2012-06-26/27 Sztokholm, Szwecja 2013-06-13/14 Zurich, Szwajcaria, 2014-10-20/23 Berlin, Niemcy),
- w latach 2010 - 2014 przewodnicząca KT 216, jako ekspert, uczestniczyła w pracach CEN/TC 292, WG 8 *Wastes from the extractive industry* (Odpady przemysłu wydobywczego), biorąc bezpośredni udział w opracowywaniu 4 projektów norm i dokumentów normalizacyjnych o szczególnym znaczeniu dla przemysłu wydobywczego:
 - EN 15875:2011 *Characterization of waste – Static test for determination of acid potential and neutralization potential of sulfidic waste*
 - CEN/TR 16363:2012 *Characterization of waste – Kinetic testing for assessing acid generation potential of sulfidic waste from extractive industries*
 - CEN/TR 16365:2012 *Characterization of waste – Sampling of waste from extractive industries*
 - CEN/TR 16376:2012 *Characterization of waste – Overall guidance document for characterization of wastes from the extractive industries*

1.2 Wskaźniki ilościowe dotyczące środowiska biznesowego

Poniższe wskaźniki ilościowe opisują środowisko biznesowe, w celu wsparcia działań KT poprzez zapewnienie niezbędnych danych:

Głównym źródłem finansowania projektów prac normalizacyjnych dotyczących aspektów środowiskowych gospodarki odpadami są środki finansowe z budżetu państwa, przyznawane do tej pory przez Ministerstwo Finansów.

Ministerstwo Środowiska opiniuje normy, natomiast niestety nie bierze udziału w finansowaniu opracowywania projektów norm oraz rzadko promuje ich stosowanie przez powołanie się na normy w przepisach. Jednak implementacja przez Polskę szeregu dyrektyw unijnych z zakresu bezpiecznej dla środowiska i zrównoważonego rozwoju gospodarki odpadami, w tym ostatnio dyrektywy dotyczącej odpadów wydobywczych, jak również związanych z tym ustaw oraz rozporządzeń Ministra Środowiska dotyczących ocen oddziaływania na środowisko oraz stałego monitoringu składowisk odpadów, zmusza wytwórców odpadów oraz instytucje badawcze,

konsultingowe i laboratoria analityczne do śledzenia i stosowania norm. Wśród tych bezpośrednich odbiorców zainteresowanie nowymi normami jest duże, jednakże z uwagi na z reguły wzrastający stopień skomplikowania procedury badawczej i analitycznej i związany z tym wzrost kosztów wykonania badania, podmioty te nie są zainteresowane rozwojem norm (jak to zostało naświetlone powyżej). Równocześnie, zapewnienie odpowiedniego stanu ustawodawstwa, w tym rozporządzeń i przepisów wykonawczych w zakresie bezpiecznej dla środowiska i zrównoważonego rozwoju gospodarki odpadami, zgodnych z ustawodawstwem UE, i ich implementacja znajduje się w gestii Ministerstwa Środowiska, tak więc Ministerstwo Środowiska jest podmiotem bezpośrednio zainteresowanym w opracowaniu norm dotyczących charakteryzowania odpadów jako niezbędnego narzędzia do wdrożenia ustaw i rozporządzeń w tym zakresie. Dlatego Ministerstwo Środowiska powinno zapewniać środki na sprawne opracowywanie Polskich Norm dotyczących charakteryzowania odpadów.

2 OCZEKIWANE KORZYŚCI Z REALIZACJI PRAC KT

Dzięki dalszym pracom nad normami z zakresu tematycznego KT 216, będzie można odnieść następujące korzyści:

- prace normalizacyjne związane z opracowaniem metod charakteryzowania odpadów przyczynią się do gospodarowania odpadami z uwzględnieniem wymogów ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju, zgodnego z ustawodawstwem UE,
- poprawę stanu zdrowia mieszkańców, zwłaszcza obszarów, gdzie znajdują się składowiska odpadów przemysłowych i komunalnych, oraz ich utylizacja,
- zapewnienie laboratoriom wykonującym badania metod bardziej wiarygodnych i efektywnych, zgodnych z obecnym stanem wiedzy w zakresie oddziaływania odpadów na środowisko i zdrowie.

3 CZŁONKOSTWO W KT

Każdy podmiot krajowy zainteresowany daną tematyką ma prawo zgłosić chęć uczestnictwa w KT i po spełnieniu wymogów proceduralnych (procedura Z2-P3 w powiązaniu z Z2-P1) stać się członkiem KT. Każdy członek KT realizuje zadania KT poprzez swoich reprezentantów.

Aktualny skład KT jest podany na stronie www.pkn.pl, w Wykazie OT.

4 CELE KT I STRATEGIA ICH REALIZACJI

4.1. Cele KT

- Terminowa (zgodna z przyjętymi harmonogramami) realizacja wszystkich prac ujętych w Programie prac normalizacyjnych KT (prPN-prEN, prPN-EN),
- opiniowanie norm i innych dokumentów normalizacyjnych powiązanych z zakresem działania KT w celu zapewnienia ich zgodności z dyrektywami europejskimi i odpowiednimi krajowymi przepisami.

Cele szczegółowe:

- zapewnienie finansowania tłumaczenia na bieżąco wszystkich norm zatwierdzonych i znowelizowanych przez CEN/TC 292,
- zapewnienie udziału polskich ekspertów w pracach CEN/TC 292 i jego grup roboczych.

4.2. Strategia ustalona do osiągnięcia celów KT

- aktywne uczestnictwo w głosowaniach wszystkich członków KT 216,
- aktywne uczestnictwo wszystkich członków we wszystkich pracach i posiedzeniach KT,
- uczestnictwo w pracach komitetu technicznego CEN/TC 292 i innych komitetów - pokrewnych,
- wyznaczenie priorytetów przy ustalaniu Programu prac normalizacyjnych KT 216, tj. wprowadzanie do zbioru PN metodami uznania, a następnie tłumaczenia Norm Europejskich, w tym w pierwszej kolejności tych, które stanowią aktualizację norm obecnie zatwierdzonych, oraz norm dla najszerszego kręgu odbiorców.
- aktywne poszukiwanie źródeł finansowania tłumaczeń,
- aktywny udział w procesie powstawania Norm Europejskich.

4.3. Aspekty środowiskowe

Tematyka działalności KT 216 jest bezpośrednio powiązana ze sprawami ochrony środowiska i zdrowia człowieka oraz zapewnieniem zrównoważonego rozwoju. Jest to główny cel prac normalizacyjnych KT 216. Prace normalizacyjne w zakresie charakteryzowania odpadów przyczyniają się do polepszenia jakości gleb i wód, w szczególności wód podziemnych.

5 CZYNNIKI WPŁYWAJĄCE NA REALIZACJĘ PROGRAMU PRAC KT I WPROWADZANIE NOWYCH TN DO PROGRAMU PRAC

Każdy zainteresowany ma możliwość zgłaszania tematów normalizacyjnych (TN) wypełniając Karty nowego tematu (KNT) lub Karty propozycji tematu normalizacyjnego (KPT).

Każdy zgłoszony TN jest wprowadzany do programu KT. KT decyduje o kontynuacji lub zaniechaniu tematu normalizacyjnego.

W programie prac prezentowane są wszystkie TN będące aktualnie w opracowaniu.

Program prac KT znajduje się na stronie www.pkn.pl, w Wykazie OT, po wybraniu numeru właściwego KT.

Drugi element numeru tematu normalizacyjnego wskazuje numer Podkomitetu Technicznego opracowującego temat, np. numer tematu normalizacyjnego XXX.1.XXXX oznacza wykonywanie w KT XXX PK 1 (Podkomitecie Technicznym nr 1 Komitetu Technicznego XXX). Jeżeli drugi element przyjmuje wartość zero oznacza to, że TN jest opracowywany w KT.

Czynnikami, które mogą wpływać na terminowe wykonanie prowadzonych prac normalizacyjnych i na wprowadzanie do programu prac nowych tematów normalizacyjnych, są m.in.:

- problemy techniczne, związane z funkcjonowaniem systemu PZN, które mogą wpływać na terminowość głosowań,
- brak środków finansowych na bezpośrednie spotkania (przynajmniej raz w roku) członków KT i dyskusję,
- brak środków finansowych na opracowanie danej PN (w przypadku tłumaczeń),
- brak środków finansowych na uczestnictwo w posiedzeniach CEN/TC 292 oraz w grupach roboczych Komitetu i bezpośredniej pracy nad nowymi i aktualizowanymi normami.

6 WYKAZ PROPOZYCJI TEMATÓW NORMALIZACYJNYCH, DLA KTÓRYCH KT PRZEWIDUJE POZYSKANIE ZAMAWIAJĄCYCH W RAMACH PRAC NA ZAMÓWIENIE

Komitet Techniczny nr 216 planuje ponawianie prób pozyskania środków na systematyczne wprowadzanie do zbioru Polskich Norm tłumaczeń norm, które uprzednio zostały przyjęte metodą uznania w języku oryginału.